

LUKU- MATKAOPAS

- yhdessä rennolle lukumatkalle!

Copyright:

Kirjoittanut Hanna Rentola
kuvittanut Milla Paloniemi

Materiaali on vapaasti ja ilmaiseksi käytettävissä

Nuoren Voiman Liitto, Nihil Interit ja Helsinki Poetry Connection
yhteistyössä Sitra
2019

nvl@nuoreuvoimanliitto.fi

Esipuhe

Tervehdys!

Tämä on LitAdvisorin seuralukumatkaopas, joka kertoo kuinka juuri sinä voit järjestää yhteisöllisen ja elämyksellisen lukumatkan pienelle tai isommalle ryhmälle. Oppaassa kerrotaan vaihe vaiheelta miten seuralukumatkan suunnittelu ja toteutus kannattaa hoitaa, ja mitä asioita sitä tehdessä kannattaa ottaa huomioon. Oppaassa on myös vinkkejä ja ideoita erilaisille lukumatkailijoille. Käytä opasta alustana omille ideoillesi! Seuralukumatkan konsepti on tarkoituksella jätetty väljäksi ja avoimeksi, jotta sitä voi muokata monenlaiselle ryhmälle sopivaksi. Kokeilemalla oppii huomaamaan mikä toimii, mikä ei, ja toimintaa kannattaa muokata matkan varrella. Voit aina soveltaa ohjeita sopimaan parhaiten juuri sinun ja ryhmäsi matkaa varten.

Lukumatkaopas on jaettu neljään lukuun. Luvun tekstiosassa kerrotaan lyhyesti mitä lukumatkan kyseinen vaihe sisältää. Vinkkejä ja ideoita -osiosta puolestaan löydät soveltamishetkiksi erilaisten ryhmien tarpeisiin. Suosittelemme lukemaan, tai vähintään silmäilemään koko oppaan läpi ennen oman seuralukumatkan valmistelun aloittamista. Suunnittelun eri vaiheet vaikuttavat toisiinsa hyvinkin paljon. Tämä kannattaa ottaa huomioon suunnitelmia ja valintoja tehdessä.

Lukumatka viittaa kirjan lukemiseen matkana. Kirjaa lukemalla saa tietää uusista paikoista, oppii paikallisista ihmisistä, heidän tarinoistaan ja kohtaloistaan. Lukeminen on myös irtiotoa arjesta, rentoutumista ja itsensä unohtamista. Lukeminen siis vastaa samoihin tarpeisiin kuin matkustaminenkin. Lukemisen hiilijalanjälki on kuitenkin olematon verrattuna lentomatkaan. Siksi lentoloman vaihtaminen lukumatkaan on myös ekoteko. Kun lukumatkaan tuodaan mukaan yhteisöllinen aspekti, sen avulla voi löytää uusia kokemuksia, tutustua uusiin ihmisiin, makuihin, ääniin ja tapoihin ajatella.

Viimeisiltä sivuilta löydät valmiita kuvamateriaaleja, joita voit käyttää seuralukumatkallasi. Vaikka lentolomamatkan vaihtaminen lukumatkaan onkin ympäristöteko, ei seuralukumatkan järjestämisen syynä tarvitse olla nimenomaan oman hiilijalanjäljen pienentäminen. Syy voi olla mikä tahansa, vaikka innostus tutustua syvemmin johonkin teokseen, aikakauteen, maahan, kulttuuriin, tai vain uusi tapa kokoontua yhteen ystävien kesken.

LitAdvisor on kolmen suomalaisen kirjallisuusjärjestön: Nuoren Voiman Liiton, Helsinki Poetry Connectionin ja Nihil Interitin yhteisprojekti, joka kehottaa vaihtamaan lentolomamatkat lukumatkoihin. Projekti syntyi osana Sitran Maapalloliiga-kehityshanketta, jossa etsittiin tapoja pienentää yksilön hiilijalanjälkeä. LitAdvisor voitti Maapalloliigan loppukilpailussa eniten oppineen joukkueen palkinnon, jonka turvin olemme tuottaneet tämän oppaan.

Hyviä lukumatkoja!

Toivottavat LitAdvisor -tiimi Hanna Rentola ja Ainokaisa Huusko

Seuralukumatkan järjestäminen pähkinäkuoressa:

1. Valitse matkakohde ja siihen liittyvä teos
2. Kutsu matkakaverit
3. Ohjaa lukupiirin tapaamiset
4. Järjestä lopputapahtuma

Helppoa vai mitä!

Luku 1. Kohteen valinta

Ensimmäisenä sinun pitää valita minne haluat lukumatkallasi matkustaa. Kohde voi olla mikä tahansa maa, kaupunki tai vaikka avaruus. Voit matkustaa myös ajassa! Minne olet aina halunnut mennä? Entä mikä paikka kiinnostaa, mutta et voi tai halua matkustaa sinne? Pyöräytä karttapalloa ja tökkää sormi siihen silmät kiinni. Mihin osuit?

Nyt olet valinnut matkakohteen. Seuraavaksi tehtävänäsi on etsiä kirja, jonka tapahtumat sijoittuvat kohteeseesi. Helpoiten tämä onnistuu menemällä Kirjasampo-nettisivulle, joka löytyy osoitteesta: www.kirjasampo.fi. Kirjasampo on kirjastojen yhteinen tietokanta, jonka kautta voi etsiä kirjoja. Kirjoita Kirjasammon hakukenttään valitsemasi matkakohde, sitten pilkku ja sen jälkeen kieli jolla haluat lukea. Esim. *Lontoo, suomi*. Sitten paina ”haku”.

Nyt sivu näyttää sinulle listan teoksista, jotka liittyvät jotenkin hakusanaasi. Se järjestää ne ensin tekijän, sitten lajin mukaan (romaanit, lastenkirjat, runot, novellit, näytelmät jne.). Selaa sivua alaspäin, klikkaa auki teoksia ja tutki niiden kuvauksia. Ja sitten vain valitsemaan!

Vinkkejä ja ideoita:

- Kirjastojen työntekijät osaavat myös auttaa sinua lukumatkakohteen valitsemisessa. Kysy rohkeasti lähikirjastostasi apua.
- Lainaa itsellesi useampi teos ja tutustu niihin etukäteen, ainakin selaillen ja silmäillen, ennen kuin päätät mikä on oma matkakirjasi.
- Seuraavassa luvussa käsitellään lukumatkallesi mukaan lähteviä. Valitse kirja joka sopii lukumatkakaverillesi. Kirjaa valitessa voit pohtia mm. seuraavia asioita: lukevatko kaverisi itse vai luetaanko heille? Jaksavatko he lukea pitkiä osia tapaamisten välillä, vai tapahtuuko lukeminen tapaamisissa? Kiinnostaisiko heitä enemmän yhden tarinan seuraaminen, vai sopisiko heille paremmin useampi lyhyt juttu?
- Kolmannessa luvussa käsitellään tapaamisten järjestämistä. Tapaamisten määrä vaikuttaa siihen kuinka pitkän kirjan voit valita, etenkin jos päämääränäsi on saada koko kirja lukumatkan aikana luetuksi.
- Selvitä kirjaa valitessasi, että kirjastossa on saatavilla riittävän monta kappaletta, jotta jokaiselle lukumatkalaiselle löytyy oma.
- Voit valita yhden kirjan, josta luetaan jokaiselle kerralle vaikkapa yksi luku.
- Voit myös valita usean eri teoksen, esim. runokokoelman, tietokirjan ja novellikokoelman, ja valita niistä kustakin yhdelle kerralle lyhyemmän luettavan alueen. Esimerkiksi ensimmäiselle kerralle viisi runoa, seuraavalle yksi novelli, kolmannelle yksi luku tietokirjasta.
- Voit käyttää myös äänikirjoja ja sarjakuvia!

Luku 2. Lukumatkakaverit

Nyt sinulla on matkakohde valittuna, kenet kutsut reissuun mukaan?

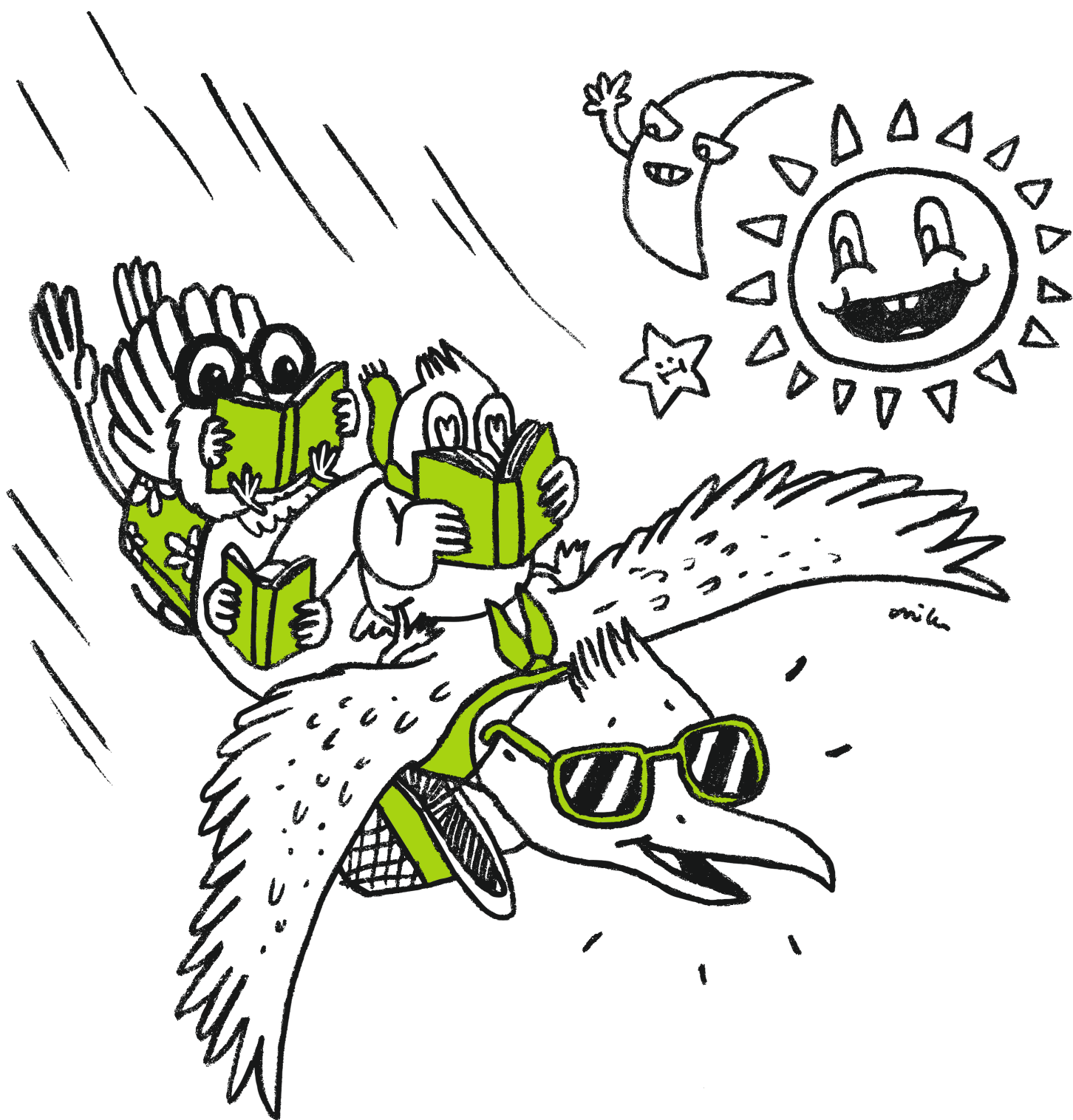
Helppointa lukumatkaseuran löytäminen on läheltä. Kaverit, perhe, työporukka tai joku muu valmis ryhmä, jossa olet osallisena ja johon on helppoa ottaa yhteys, on paras tapa aloittaa lukumatkojen järjestäminen. Jos päätät järjestää seuralukumatkan ihmisille joita et entuudestaan tunne, käytä hyväksesi jotakin olemassaolevaa alustaa, jossa ihmiset muutenkin viestivät toisilleen. Voit esimerkiksi laittaa ilmoituksen omaan kaupunginosaryhmääsi Facebookissa, lähikaupan ilmoitustaululle, tai kysyä laittaisiko paikallinen kirjasto tiedon seuralukumatkastasi omalle ilmoitustaululleen.

Missä järjestät tapaamiset? Paikka voi olla mikä tahansa, mihin kutsumasi ryhmä mahtuu mukavasti. Se voi olla oma kotisi, kirjaston ryhmätila, työpaikan kahvihuone, nuorisotalo, kahvila, kesällä puisto... Paikka voi olla myös vaihtuva. Pidä huolta että valitsemasi tila tai tilat ovat sellaisia johon mahtuu koko ryhmä ja kaikille riittää istumapaikkoja. Olisi hyvä että ryhmä mahtuisi olemaan tilassa siten, että kaikki näkevät ja kuulevat toisensa ja pystyvät puhumaan toisilleen, eikä kukaan joutuisi fyysisesti syrjään. Paikkaa valitessasi mieti että se soveltuu juuri kutsumillesi henkilöille niin sijainnin, koon, kuin esteettömyydenkin osalta. Etenkin jos laitat lukumatkalle avoimen kutsun, mieti pääseekö tilaan esim. pyörätuolilla tai lastenrattaiden kanssa.

Kuinka monta henkilöä ryhmään mahtuu? Ota huomioon että jotkut osallistujat saattavat lopettaa tai olla poissa joiltakin tapaamisilta. Mietin onko ryhmäsi sopivan kokoinen siinäkin tapauksessa että tulee poissaoloja. Mieti myös mikä kellonaika sopisi ryhmällesi parhaiten.

Vinkkejä ja ideoita:

- Kuinka monta tapaamiskertaa tarvitset suunnittelemasi kirjan tai kirjojen lukemiseen?
- Valitse paikka jossa ryhmäsi voi keskustella vapaasti häiritsemättä muita.
- Onko paikka sijainniltaan ja ominaisuuksiltaan sellainen johon kaikki pääsevät helposti, myös esim. pyörätuolilla ja rollaattorilla? Onko siellä vessa, inva-wc, vaipanvaihtotilaa? Mieti lukumatkakavereitasi ja valitse sopiva tila. Lisätietoja esteettömyydestä: <http://www.kulttuurikaikille.fi/saavutettavuus>
- Tarvitsetko tilaasi jotain erityistä, vaikkapa äänentoistoa?

Luku 3. Tapaamisten ohjaaminen

Nyt sinulla on valittuna teos tai teokset, valmiiksi mietittynä ryhmän koko ja miten tavoitat heidät. Tiedät myös missä aiot järjestää tapaamiset. Seuraavaksi on aika suunnitella tapaamisten kulku.

Riippuen ryhmästäsi ja millaisia teoksia olet valinnut, voit päättää kuinka monta tapaamiskertaa lukumatkallasi on. Tapaamiskertoja voi olla esimerkiksi kolme tai neljä. Viimeinen tapaamiskerta on matkan huipentama lopputapahtuma. Yhden tapaamiskerran kesto voi olla mitä tahansa puolesta tunnista muutamaan tuntiin, riippuen ryhmästäsi.

Tapaamiskerralla käsitellään tiettyä osaa lukumatkakirjasta. Lue osio itse hyvissä ajoin ennen tapaamista, ja valmistelee sen pohjalta joitakin kysymyksiä tai huomioita, joita voitte yhdessä pohdiskella. Etukäteen valmisteltuja kysymyksiä kannattaa olla takataskussa siltä varalta, että keskustelu ei solju itsekseen tai ryhmän vireystila on matala. Jos ryhmällä sujuu keskustelu ilman, ei niitä tarvitse käyttää.

Asiat joita tapaamiskerralla käsitellään, voivat olla ihan mitä tahansa kirjaan liittyen. Ne voivat olla samoja mitä fyysisellä matkallakin ihmettelisi. Mikä kaikki on matkakohteessa toisin kuin kotona? Missä paikoissa haluaisit käydä? Miltä kuvittelet matkakohteesi näyttävän? Mitä ennakkokäsityksiä teokseen tutustuminen on muuttanut?

Vinkkejä ja ideoita:

- Pidä tunnelma rentona! Ei haittaa jos joku ei ole lukenut osiota, silloin voi kuunnella toisia. Ei fyysisellä matkallakaan aina jaksa lähteä jokaista museota katsomaan, joskus tekee mieli vain pötkötellä hotellin sängyssä.
- Jos kaverisi eivät lue itse, voit lukea tapaamisilla kirjaa ääneen. Mikäli ryhmäsi koostuu esim. pienistä lapsista tai muistisairaista vanhuksista, joudut miettimään tarkemmin miten saat ryhmän kiinnostuksen pysymään yllä koko tapaamisen ajan, ja mitä he tarvitsevat siitä nauttiakseen. Tapaamisissa ei tarvitse pelkästään istua ja keskustella, vaan niissä voidaan myös tanssia, laulaa ja leikkiä, tai vaikka piirtää ja askarrella. Voit myös pyytää ryhmäläisiä kertomaan omia matkamuuistojaan, tai keksimään sellaisia. Ääneen luettaessa voit jakaa vuoroja, niin että kaikki saavat lukea vuorotellen.
- Jos suunnittelet tapaamisia erityisryhmille, voit ottaa kokonaisuuden hahmottamisen avuksi esimerkiksi alku- ja loppulaulun (vaikkapa ”matkustan ympäri maailmaa” tai Kielinupun ”Kulkuneuvoja”), tai leikin, jossa matkustatte kohteeseen vuorotellen erilaisilla kulkuneuvoilla.
- Tämän oppaan lopusta löydät matkaliput, joihin voit merkitä matkakohteen. Niitä voit käyttää vaikka kirjanmerkkeinä tai osana matkustusleikkiä.

Luku 4. Lopputapahtuma

Seuralukumatka huipentuu lopputapahtumaan. Se on lukupiiritapaamisten viimeinen kerta, jolloin tehdään jotain erityistä. Lopputapahtuma voi olla oikeastaan mitä vain, ja vain mielikuvitus on rajana sen suunnittelussa. Lopputapahtumassa voit tarjota moniaistillisia kokemuksia ja jättää matkalaisille hyvän fiiliksen. Mieti millaisia aistihavaintoja yleensä teet matkoilla, ja mitä näkö-, kuulo-, maku-, haju- ja kosketusaistihavaintoja voit tuottaa. Lopputapahtumassa voitte myös koota yhteen kaikkea reissun aikana kokemaanne.

Vinkkejä ja ideoita:

- Lopputapahtumaan voit vaikkapa varata pientä purtavaa matkakohteesi tyyliin, kuunnella paikallista musiikkia, opetella sanomaan kohteen kielellä jotakin tai katsella kuvia kohteesta (käytä apunasi tietokirjoja, matkaoppaita ja nettiselaimen kuvahakua). Liittyykö matkakohteesi jokin tanssi? Voit etsiä youtubesta tanssivideoita, ja voitte itse kokeilla miten flamencokädet pyörivät tai kathak-jalat tömistävät.
- Piirtäkää tai maalatkaa teoksessanne kuvailtuja maisemia.
- Järjestä ryhmälle tietovisa lukumatkakohdeestanne.
- Leikkikää ”Kuka minä olen?” -leikkiä teoksen hahmoilla. Leikissä teoksen hahmojen nimet kirjoitetaan lapuille, jokainen ottaa lapun ja laittaa sen otsalleen niin ettei itse näe mitä lapussa lukee. Kukin pelaaja kysyy kyllä/ei -kysymyksiä hahmostaan toisilta. Se joka ensimmäisenä arvaa kuka on, on voittanut.
- Valmistakaa kohdemaan perinneruokaa. Lainaa kirjastosta muutamia keittokirjoja ja tutustu niihin. Valitse resepti, jota voitte yhdessä tehdä ja joka valmistuu lopputapahtuman aikana. Ateria voi olla mitä tahansa monen ruokalajin illallisesta yksinkertaiseen juomaan tai välipalaan. Muista tarkistaa ruoka-aineallergiat etukäteen!
- Onko valitsemassasi teoksessa jokin juhla tai muu tapaaminen? Voit suunnitella sen pohjalta yksinkertaisen larpin, eli liveroolipelin. Larpissa ei tarvitse osata näytellä, siinä eläydytään ja leikitään. Jaa teoksen henkilöiden roolit lukumatkakavereiden kesken. Pukeutukaa valitsemiksenne henkilöiksi ja esittäkää kirjassa oleva juhlakohtaus improvisaation hengessä. Jos kirjassa ei ole juhlia tai muita kokouksia, voitte myös kuvitella sellaisen itse. Mitä kirjanne henkilöt juttelisivat toisilleen illallisilla tai teekutsuilla? Larpin voi toteuttaa isommalla suunnittelulla jakamalla roolit etukäteen, tai sitten yksinkertaisemmin ilman pukeutumista ja erityisvalmisteluja, vaikkapa kirjoittamalla henkilöiden nimet lapuille ja antamalla osallistujien nostaa ne hatusta lopputapahtuman alussa.
- Voit järjestää myös kirjallisen kävelyn, jossa suunnittelet reitin lähialueelle, joka jollain tavalla voisi muistuttaa teoksenne paikkoja. Voitte pysähtyä eri paikkoihin ja kuvitella mikä teoksen tapahtuma tapahtuisi kyseisessä paikassa. Kävely voi päättyä esim. kahvilaan tai puistoon, jossa kuvittelette olevanne turisteina. Voitte vaikka kirjoittaa paikassa muistiinpanoja ”matkapäiväkirjaan”, ja sitten lukea niitä toisillenne. Miten tuttu paikka muuttuu, kun sitä katselee turistin silmin?

- Tämän teoksen lopusta löydät diplomin, johon voit kirjoittaa matkakohteenne ja säästämänne hiilidioksidin määrän. Käytä apuna lentohiilijalanjäljen laskuria, jonka löydät esimerkiksi täältä: <https://applications.icao.int/icec>
- Voit kutsuta lopputapahtumaan jonkun Suomessa asuvan kohdemaastasi kotoisin olevan henkilön. Voit pyytää henkilöä kertomaan jostain tietystä kohdemaan ala- tai erityiskulttuurista, historiallisesta ajanjaksosta tai muusta, jota valitsemassanne kirjassa käsiteltiin. Voit myös pyytää tätä henkilöä opettamaan teille hieman kohdemaan kieltä tai paikallisia lauluja. Sopivia henkilöitä voit kysyä vaikka eri maiden ystävyysseurojen kautta. On kohteliasta tarjoutua maksamaan henkilölle pieni korvaus, tai ainakin matkakulut ja ruoka.
- Lopputapahtumassa voitte myös sopia seuraavasta matkakohteesta ja sen tapaamisista!

MATKALIPPU

MISTÄ:

MIHIN:

MILLOIN:

Hyvää matkaa!

MATKALIPPU

MISTÄ:

MIHIN:

MILLOIN:

Hyvää matkaa!

MATKALIPPU

MISTÄ:

MIHIN:

MILLOIN:

Hyvää matkaa!

MATKALIPPU

MISTÄ:

MIHIN:

MILLOIN:

Hyvää matkaa!

KUNNIAKIRJA

Onnaksi olkoon!

Näin paljon hiilidioksidia jäi vapautumatta ilmakehään

kun lensit kirjan siivin kohteeseen:

